

Ett löjligt litet tyg

Se ner på ditt bröst! Eller på närmaste person! Varför har du eller han eller hon en liten lapp av tyg runt halsen? Den vare sig skyler eller skyddar mot kyla. Finanstidningen berättar hur den hamnade där.

TEXT: **MAGNUS NYGREN** FOTO: **JOHAN JEPSSON**

Krig får ibland oväntade konsekvenser, vilka sällan omnämns i litteraturen. I det 30-åriga kriget sägs ett plagg som sedan dess setts på många män att fått sin födelse.

Bland alla legosoldater som slogs på den svensk-franska protestantiska sidan fanns ett tämligen omfattande kroatiskt kavalleri, vilkas kläddräkt utmärkte dem från fienden. Det kroatiska ryttneriet bar små knutna halskläden av enkelt tyg eller av finaste silke, avhängigt av rang.

Den kroatiska anekdoten är den mest spridda källan till slipsens födelse. I det moderna Europa är detta kanske sant men halsklädet är känt som en militär persedel sedan långt tidigare.

Kejsare Ch' in Shih Huang-tis terrakottasoldater var på 300-talet före Kristus iklädda halskläde. Vid ungefär samma tid bar romerska soldater ett halskläde, en focale, till skydd mot väder och vind.

Gemensamt för dessa båda arméer är det klimatet de verkade i, men för de kinesiska soldaterna fanns möjligen ytterligare ett skäl. I den tidiga kinesiska kulturen ansågs adamsäpplet vara centrum för styrka och vitalitet.

Praktisk slips?

För de franska officerare som adopterade den kroatiska vanan, och därmed skapade det bruk vi känner i dag, var skälet sannolikt ytterligt mycket mera profant.

I motsats till de manschetter som dekorerade officersuniformen vid denna tid behövde halsklädet vare sig blekas, strykas eller stärkas utan kunde knytas runt halsen och sedan falla fritt. Det var naturligtvis en kolossal förenkling av ett komplicerat problem.

Efter krigets slut spred sig vanan till det civila livet och kring 1650 var kravatten högsta mode i den franska aristokratin.

Från Frankrike spred sig bruket till England med den, från landsflykt, hemvändande engelske kungen Charles II.

Inom det följande decenniet spred sig "slipsen" över världen. Dessa tidiga slipsar bestod i regel av en tunn, spetskantad, remsa muslin eller eventuellt helt av spets. Denna remsa virades två var runt halsen och knöts på framsidan. Denna procedur utvecklades till yttersta förfining och blev med tiden betydligt mera komplicerad än vad beskrivningen antyder.

Via Stenkirks, Stocks, Macaronis och Incroyables nåb bruket av kravatt till The Golden Age och dandyismen.

I en så koncentrerad framställning som denna kommer naturligtvis en mängd intressanta personer att

lämnas därhän, dock måste vissa beskrivas för att historien ska bli något så när komplett.

George Bryan Brummell (1778-1840) är kanske den mest omtalade stilbildaren som någonsin levat. "Beau" Brummell levde hela sitt liv i jakten på perfektion. Denna jakt fick för Beau konsekvensen att morgontoaletten, i vilken val och knytandet av kravatt tog en ansevärd del, kunde ta sex timmar. Brummell jämförde knytande av en slips med komponerandet av en haiku, en japansk dikt. Han stod i timmar och knöt, släppte slipsen till golvet knöt om och fortsatte på detta sätt till perfektion hade uppnåtts både vad gäller val av slips och knutens utförande.

Mr. Brummells rykte och stil gjorde honom till en favorit i sällskapslivet för till exempel Prinsen av Wales, senare kung George IV, som frekventerade det Brummellska hemmet för att äta magin i Brummells påklädning och för att tala om principer för god stil. Historier som dessa kan möjligtvis te sig märkliga eller till och med otroliga idag, men betänk att Beau var en exceptionell man och dessutom en kändis. Orationell och besinningslös dyrkan av kändisar torde knappast vara främmande för dagens samhälle och därmed kan kanske en viss förståelse för Brummells position uppnås. Beau Brummells uppgång och fall har tecknats i många filmer och teateruppsättningar.

Slipsen av i dag

Under slutet av 1800- och början av 1900-talet börjar halsprydnaden utvecklas mot den utformning vi ser idag, kravatten blir en slips. Vid sekel-skiftet vinner en ny typ av krage mark i salongerna, den mjuka nedvikta kragen ersätter i viss mån den hårda stärkt.

Parallellt med denna utveckling sprider sig the four-in-hand eller the sailor knot, vilket egentligen är en beskrivning av en enkel knut vilken har använts flitigt sedan dess. Slipsarna vid seklets början har ännu inte fått dagens form utan är fortfarande symmetriska och ser ut ungefär som en väldigt lång fluga. Under det tidiga nittonhundratalet börjar även det kvinnliga bruket av slipsen att tillta. För kvinnor som Greta Garbo blir bärandet att detta typiskt manliga plagg ett tecken på en växande självständighet.

De sena nittonhundratalets korrekta slips är någonsans mellan två och trefjärdels tum och tre och en halv bred och mellan 52 och 58 tum lång. De allra fles-

ta slipsar skärs idag inom dessa mått och 60- och 70-talens haklappsexperiment har glädjande nog upphört.

Storleken varierar

Bredden och tjockleken på den delen av slipsen som knyts varierar kraftigt och fordrar viss uppmärksamhet vid köpet och premiär-användandet.

Långa män, och de av oss som uppskattar feta Windsorknutar, kan behöva låta skräddarsy slipsar för att änden på slipsen skall nå till den önskade nivån, vanligtvis byxkanten.

Bärandet av slips har länge varit förknippat med både småborgerlighet och inte minst med tvång. I dag är det näppeligen någon man som bär slips av reall tvång. Bortsett kanske från vissa uniformerade

yrken. Slipsen är inte längre nödvändigtvis ett medel att visa makt utan kan bara bäras för att lusten så kräver.

Många män tar idag den chans till koketteri som erbjuds, valet av kostym, skjorta, skor och slips. Man kan ändå inte bortse från den utmärkte möjlighet till kommunikation och social integration som valet av kläder innebär. Den som känner signalerna kommer alltid att ha en komparativ fördel gentemot den som saknar denna kunskap.

De kulturella skillnaderna i detta avseende är naturligtvis påfallande olika och denna framställning har uteslutande tagit sikte på den anglosaxiska och kontinentaleuropeiska traditionen.

I inledningen utlovades en beskrivning av hur slipsen hamnade på ditt bröst. Syftet är, så långt som utrymmet medger, uppfyllt. Varför den hamnade där och framför allt varför den fortfarande är kvar är en fråga alltför omfattande för att diskuteras i detta format. Det är ju dessutom lördag och du kanske inte alls bär det löjliga lilla tygstycket. //

"Han stod i timmar och knöt, släppte slipsen till golvet, knöt om"

Finanstidningens Magnus Nygren (till vänster) och Lotta Götrich Knöppel (till höger) på anrika Götrich i Stockholm väljer varsin favoritslips. Magnus har valt en klassisk engelsk vävd slips, Lotta en Armani.

Under slutet av 1800-talet under det tidiga 1900-talet